

Esej

(Tóthová, Homolová V. : Mengeleho dievča)

Je možné prežiť peкло? Pred čítaním tejto knihy som v zázraky neveril, ale po spoznaní životného príbehu Violy Stern Fischerovej z Lučenca, ktorá sa počas druhej svetovej vojny ocitla v niekoľkých koncentračných táborech, z ktorých niet návratu, som si uvedomil, že zázraky existujú. Často krát prichádzajú nečakane a ako sa hovorí, v poslednej chvíli. Niekedy sa v bezvýchodiskovej situácii objaví niekto alebo sa udeje niečo, čo dokáže zvrátiť už spečatený osud človeka. Žena, ktorá prežila nesmiernu krutosť až v štyroch koncentračných táborech je dôkazom, že aj v pekle treba veriť na zázrak.

Život Violy Stern Fischerovej sa obrátil naruby 10. novembra 1938. Ako v knihe spomína, obyvatelia mesta Lučenec sa v tento deň radovali z pričlenenia k Maďarsku. Na základe viedenskej arbitráže zo začiatku novembra 1938, mesto Lučenec pripadlo Maďarskému kráľovstvu. O odstúpení juhu Slovenska, rozhodli zástupcovia nacistického Nemecka a fašistického Talianska. Ministri zahraničných vecí Joachim von Ribbentrop a Galeazzo Ciano tak spečatili osud milióna ľudí vo viedenskom zámku Belvédere. Zatiaľ nič netušiaci Lučenečania, ktorých väčšina bola maďarskej národnosti, žili v presvedčení, že nový štát bude pre nich spásou. Ako sa neskôr ukázalo, opak bol pravdou. Maďarsko sa v druhej svetovej vojne postavilo na stranu Nemecka a plnilo pokyny aj pri riešení Židovskej „otázky.“ Ríšsky kancelár Adolf Hitler videl v Židoch nepriateľov a považoval ich za zdroj zla. Bolo jedno, či bol niekto ortodoxný Žid alebo „len polovičný“, bol iba nepriateľom. Takto to opisuje vo svojich spomienkach rodáčka z južného Slovenska. Židia boli čoraz viac utláčani. Tento útlak vyvrcholil, keď sa museli presťahovať do giet a odtiaľ boli transportovaní do koncentračných táborov. Fyzicky zdatných mužov, ku ktorým patrili aj jej bratia – Alex a Ďuri, poslali nacisti do vojny, kopať zákopy. Viola a jej rodičia sa dostali do transportu. Zvláštnosťou bolo, že sa ocitli v jednom vagóne, čo sa nepodarilo každej rodine. Ako ďalej Viola Stern Fischerová opisala, v jednom vagóne bolo aj osemdesiat Židov, ktorí boli tak natlačení, že sa leda vedeli hýbať. Nikto z nich ani len netušil, kam ich vezú, alebo ako dlho cesta potrvá. Adolf Hitler totiž rozhodol o „riešení Židovskej otázky.“ Židov z územia, ktoré ovládalo Nemecko a jeho spojenci, posielal do koncentračných táborov na smrť.

Po niekoľkých hodinách, či dokonca dňoch, dorazil transport s Violou a jej rodičmi do cieľa. Bol to najhorší vyhladzovací tábor nacistov - Auschwitz-Birkenau v Poľsku. Písal sa 13. jún 1944. Po vystúpení z vagóna nasledovala selekcia ľudí. Tú mal na starosti „Anjel smrti“, lekár Josef Mengele. Muži a ženy boli okamžite oddelení. Viola a ostatné ženy stáli v rade a čakali, ktorým smerom ukáže doktorov prst. Ten osudný prst bezcitného, chladnokrvného Mengeleho, ktorý rozhodoval o tom, kto pôjde do „sprch“ a kto ešte na nejaký čas prežije. Kto navštívil tento koncentračný tábor vie, ako fungovali „sprchy.“ Desiatky ľudí nahnali do jednej miestnosti, v ktorej zo stropu viseli sprchové hlavice. Nič netušiaci ľudia, ktorí sa zrejme aj tešili na očistu vodou po dňoch strávených v dobytých vagónoch, ukončili svoju životnú púť na tomto mieste. Namiesto vody im pustili cyklón B, ktorý ich udusil. Hneď vedľa tejto miestnosti sú pece,

v ktorých spálili mŕtve telá. **Violu** s mamou rozdelili. Mladá Lučenčanka stále dúfala, že sa s ňou ešte uvidí. Nestalo sa tak. **Viola** zostala nažive. Stala sa jednou z Mengeleho „dievčat.“ Tak nazývali tie „vyvolené“, ktoré neskôr slúžili ako pokusné potkany pre „Anjela smrti“, ktorý mal ambíciu vytvoriť čistú árijskú rasu genetickou modifikáciou.

Tie, čo prežili selekciu, zadelili do drevených blokov. V jednom bloku bolo tisíc žien, ktoré v čase odpočinku ležali na zemi a ešte aj na sebe, aby sa zместili. Miestom na spanie boli drevené priechky. Bloky boli postavené narýchlo, a preto v chladnom období bola v nich zima. Keďže „podlaha“ bola len zemina, všetci boli špinaví, čo pre nich bol pravdepodobne ten najmenší problém. Z blokov bolo vidieť krematóriá, z ktorých vychádzal hustý čierny dym ...

A aký čakal osud žien, ktoré dostali šancu aspoň na chvíľu prežiť? Viola Stern Fischerová spomínala, že po selekcii im najprv tupými žiletkami oholili celé telo, čo bolo dosť bolestivé, keďže ich viac šklbali ako holili. Na jedenie dostávali „chlieb“ s pilinami, či „polievku“ zo zemia-kových šupiek. Takzaný chlieb bolo treba zjesť čo najskôr, pretože po krátkom čase sa premenil na prach. Piliny sa zapichávali do ťasien, čo spôsobovalo krvácanie a bolesť v ústach. Častým problémom bola aj hnačka, ako následok stresu a obavy o život. Okrem tohto sa v tábore šírila aj epidémia týfusu, na ktorý sa v ojedinelých prípadoch aj zomieralo. Podľa svedectva Violy, tie, čo prežili Mengeleho pokusy, by boli rady, keby ich jediným zdravotným problémom boli len boľavé ťasná, či rany po holení. Vybrané ženy zažívali na sebe „medicínske“ pokusy „Anjela smrti“, pri ktorých im často rezali končatiny, vyberali oči alebo robili iné nehumánne zákroky. A aby toho nebolo málo, dozorcovia, teda dozorkyne, s nimi zaobchádzali ako s odpadom, aj keď mnohé z nich boli Židovkami. Viola vo svojich pamätiach opísala dozorkyňu z jej bloku, ktorú prezývali „Babi“. Hoci sama bola Židovkou, vyvyšovala sa a vyvršovala na ostatných. Jej zúfalosť ju priviedla k presvedčeniu, že keď sa bude správať ako Nemka, získa si dôveru nacistov, ich obdiv a prežije. Tento dôvod ju viedol k tomu, že verbálne aj fyzicky ubližovala všetkým Židom, ktorých mala na starosti.

Mladá žena z Lučenca zažila v Birkenau pokusy Josefa Mengeleho na vlastnom tele ... A prežila ich. Ako s odstupom času pri svojich spomienkach povedala, dokonca ho porazila. A to dvakrát. Po vojne priviedla na svet dve dcéry ... Viola Stern Fischerová bola jednou z mála tých, ktoré prežili koncentračné tábory. Viac ako šesť miliónov Židov v nich prišlo o život. Viol in osud sa v Birkenau neskončil. Dostala sa do ďalších troch táborov. Birkenau bol však najhorší. Ku koncu vojny sa dostala do nemeckej továrne, kde spolu s inými ženami z tábora opravovali káble. Ako Viola pri svojich spomienkach uviedla, mala šťastie na vedúceho, ktorý nebol typickým Nemcom tej doby. Zdalo sa, že mal pochopenie pre Židov a on sám chcel, aby sa vojna skončila. V knihe Viola Stern Fischerová cituje slová Hansa – jej nadriadeného z továrne: „Čakám a tuším, čo príde. Nemecko je zničené. Nielen od náletu Spojencov, ale najmä morálne. Všetci teraz budú hovoriť, že oni nič, oni len počúvali rozkazy, alebo, že len tŕško žili a nevedeli, čo sa to robí. Uvidíš, všetci sa budú tváriť, že sa ich to netýkalo, že o tom nevedeli. Nedovoľte im to! Vy, tí, ktorým bolo najviac ublížené, práve vy musíte teraz začať bojovať. Bojovať o to, aby tých bláznov, tých sadistov, tie choré mozgy poriadne potrestali. Aby sa už ľudom odnechcelo zabíjať, ponižovať a likvidovať iných ľudí. Nesmiete sa teraz tváriť, že na to treba zabudnúť a ísť ďalej.“

Táto myšlienka mi utkvela v pamäti a prinútila ma zamyslieť sa, prečo by sme nemali súdiť iných a kolektívne, už vôbec nie. Za každou historickou udalosťou, či životným príbehom ľudstva, treba vidieť konkrétneho človeka. Napríklad vedúci Hans a dozorkyňa Babi z Birkenau. Podľa vtedajšej doby by človek očakával, že nemecký Hans bude zaslepený nacistami, ktorý veril v to, čo robil vodca Ríšskej ríše Adolf Hitler. A na druhej strane by u židovskej dozorkyne Babi z Birkenau predpokladal empatiu a pomoc. Opak bol pravdou. Hans, napriek tomu, že bol Nemec, vojnu nechcel a videl v nej zlo, ktoré sa na ľuďoch páchalo. Babi – Židovka, ktorá bojovala za každú cenu o prežitie, nepomáhala svojim v koncentračnom tábore a škodila im. Aj ich osudy sú dôkazom toho, že nezáleží na tom, akej sme národnosti, rasy alebo náboženstva. Každý z nás je človek a zaslúži si rešpekt. To, v čo veríme alebo akej sme farby pleti, nás nedefinuje. Definujeme sa len my sami. To, akými budeme ako ľudia. Či v nás aj v tých krízových situáciách prevládne Hans alebo Babi. Záleží od každého jedného z nás, akou cestou sa vyberie ...